

a Szamosújvárról érkező *Thoroszean Simon* örmény pap nevéhez fűződik, aki 1730-ban megkapta az építési engedélyt és 1734-re a hívek anyagi támogatásával fölépült a templom a kőfallal és a kisebb, védekezésre szolgáló tornyokkal együtt.

A saját templom mellett saját iskolája is volt a helyi közösségnek és egy időben külön fiú és külön lány iskola létezett. Az 1849-ben osztrákok által bezárított örmény iskola 1860-ban újra megnyílt kétéves örmény és magyar nyelvű oktatási programmal. Ez az iskola azonban 1881-ben teljesen beleolvadt a magyar oktatási intézménybe.

Rövid ideig örmény nyomda is működött a helységben, mely főleg templomi- és tankönyveket adott ki.

A gyergyószentmiklósi örmények intenzíven hozzájárultak a település, illetve az egész környék fejlődéséhez is. A városnak több cikluson át volt képviselője *Lázár Menyhért* ügyvéd, hírneves orvosként tünt ki *dr. Fejér Dávid*, *dr. Dobribán Antal*. Szintén Gyergyószentmiklós szülötte *dr. Vákár P. Arthur* kormánytanácsos, ismert nevű publicista, aki a kiadásában megjelent „*Csikvármegye*” című lapjával éveken át irányította a gyergyói közéletet.

Gyergyószentmiklósi Örmény Katolikus Templom

A jól sikerült beilleszkedés azonban a XIX. századtól az ellenkező végletbe kezdett hajlani: az iskola, az ipar, a kereskedelem, az egyházi és kulturális megnyilvánulások egyre inkább elmélyítették az örménység magyarrá válását.

Erdélyben az örmények elveszítették anyanyelvüket s identitásukat a romániai magyarság kisebbségi helyzete határozza meg, de származásuk tudata látenszen ott munkál bennük, a hétköznapi életben is biztosítva identitásuk folytonosságát.

A decemberi rendkívüli klub vendége volt

Kiss Péter

a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Armenológiai Tanszékének hallgatója, Az Új Nemzeti Kiválóság Program ösztöndíjasa

Kiss Péter

Örmény Nemzet Históriaja Az örmény történetírás reneszánsza Erdélyben

Bizonyára sokunk számára ismert tény, hogy a 17. század második felébe Erdélybe érkezett örmények nagyon gyorsan, kicsivel több, mint egy évszázad alatt beolvadtak az őket körülvevő magyarságba. Ugyanakkor szinte teljesen feledésbe merült, mennyire pezsgő örmény kulturális élet színtere volt Erdély: Örmény Múzeummal, az Armenia folyóirattal, örmény gimnáziummal és saját történetírókkal – a legismertebbek Szongott Kristóf és Ávedik Lukács, akik azonban a századfordulón alkottak. A 18. század erdélyi örmény történetírója, Dondoni Vártán József és műve, az Örmény Nemzet Históriaja ugyanakkor egészen napjainkig ismeretlen a nagyközönség számára. Dondoni műve első ránézésre rendkívül hasonlít a kor egyik legnagyobb örmény történetírójának, Mikajel Csámcsján Örményország története című, háromkötetes munkájához. Cikkünkben annak járunk utána, hogy vajon fennáll-e valamilyen kapcsolat a két szöveg között?

Az örmény történetírás „újjászületése”

Az örmény történetírás évszázadokig követte a gyakorlatot, hogy a régi, ún. aranykori írók: *Agathangelosz*, *Khorenei Mózes*, *Elizeus*, *Párpeci Lázár* munkáit követve hozták létre munkáikat, ami sok esetben a kereszténységért és a hitért folytatott küzdelembe volt beágyazva. A 18. század első felében alapított mechitarista örménykatolikus szerzetes, *Mikajel Csámcsján* ezt a szokást felrúgva teljesen új alapokra helyezte az örmény történetírást.

Csámcsján 1738-ban született Konstantinápolyban. 1764-ben lépett be a mechitarista rendbe. A fiatal Csámcsján kitűnő nyelvismerettel rendelkezett. A rend több alkalommal küldte a Közel-Keletre és Konstantinápolyba, ahol a lelkipásztori szolgálat mellett minden örményekkel kapcsolatos forrást összegyűjtött legfőbb művéhez, *Az Örményország történetéhez* (1784-1786). Csámcsján szakított a régi hagyománnyal. Felhasználta ugyan az aranykori szerzők műveit, de azokat

